

2023

***Збірник наукових статей за
матеріалами VIII Всеукраїнської
науково-практичної конференції***

**«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ
СИСТЕМ В УМОВАХ
ТРАНСФОРМАЦІЙНОЇ
ЕКОНОМІКИ»
13 – 14 квітня 2023 р.**

Український державний університет науки і технологій
Кафедра управління фінансами,
облікової аналітики та моніторингу бізнесу
14.04.2023

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Інститут модернізації змісту освіти

Український державний університет науки і технологій

Українська інженерно-педагогічна академія

Національний авіаційний університет

Львівський національний університет природокористування

Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»

Полтавський державний аграрний університет

Збірник наукових статей

***за матеріалами VIII Всеукраїнської науково-практичної
конференції***

**«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНО-
ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ В УМОВАХ
ТРАНСФОРМАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ»**

13-14 квітня 2023 р.

м. Дніпро

Лист ДНУ «ІМЗО» від 10.01.2023 №21/08-9

УДК 330.111.66:316.422

Актуальні проблеми соціально-економічних систем в умовах трансформаційної економіки: Збірник наукових статей за матеріалами VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції (13 – 14 квітня 2023 р.). – Дніпро: ІПБТ УДУНТ, 2023. – 159 с.

У збірнику містяться матеріали доповідей VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні проблеми соціально-економічних систем в умовах трансформаційної економіки» (13-14 квітня 2023 р.). Для науковців, викладачів, фахівців-практиків, студентів економічних спеціальностей

Програмний комітет конференції:

Божанова О.В., к.е.н., доцент, в.о. декана факультету економіки і менеджменту Українського державного університету науки і технологій, м. Дніпро

Акімова Т.В., к.е.н., доцент, т.в.о. завідувача кафедри управління фінансами, облікової аналітики та моніторингу бізнесу Українського державного університету науки і технологій, м. Дніпро

Бобиль В.В., д.е.н., професор, завідувач кафедри фінансів, обліку та психології Українського державного університету науки і технологій, м. Дніпро

Прохорова В.В., д.е.н., професор, завідувачка кафедри економіки та менеджменту Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків

Ареф'єва О.В., д.е.н., професор, завідувачка кафедри економіки повітряного транспорту Національного авіаційного університету, м. Київ

Грицина О.В., к.е.н., доцент, завідувачка кафедри фінансів, банківської справи та страхування Львівського національного університету природокористування, м. Дубляни Львівської обл.

Пашкевич М.С., д.е.н., професор, завідувачка кафедри міжнародних відносин та аудиту НТУ «Дніпровська політехніка», м. Дніпро

Канцедаль Н.А., к.е.н., доцент, завідувачка кафедри обліку і оподаткування Полтавського державного аграрного університету, м. Полтава

Мушнікова С.А., д.е.н., доцент, професор кафедри управління фінансами, облікової аналітики та моніторингу бізнесу Українського державного університету науки і технологій, м. Дніпро

Зелікман В.Д., к.т.н., доцент, професор кафедри управління фінансами, облікової аналітики та моніторингу бізнесу Українського державного університету науки і технологій, м. Дніпро

За додержання норм авторського права, достовірність наведених фактичних даних, посилань на джерела, імена та назви несе відповідальність автор матеріалів.

© Український державний університет науки і технологій, 2023

- кадрова складова - забезпеченість підприємства необхідними кадровими ресурсами, формування ефективної системи управління персоналом та комунікативної політики.
- інтелектуальна складова - збереження і розвиток інтелектуального потенціалу підприємства; розвиток креативного мислення та творчого підходу працівників.
- силова складова - забезпечення фізичної і моральної безпеки працівників підприємства, гарантування безпеки майнових та фінансових ресурсів, забезпечення сприятливих зовнішніх умов розвитку [2].

В науковій літературі виділено чинники, що формують відповідний рівень економічної безпеки підприємства, незалежно від форм власності та галузі виробництва, а саме:

- чинники виробництва – основні чинники, які безпосередньо забезпечують діяльність виробництва.
- стабільний попит на продукцію – чинник, який також відіграє важливу роль у рівномірному пропозиційному розвитку виробництва.
- надійність постачальників, передусім тих, що забезпечують постачання основної сировини і матеріалів.
- зовнішня конкуренція на продукцію, призначену на експорт.
- державне економічне регулювання діяльності підприємства.
- надійний захист комерційної таємниці.
- компетентність керівництва підприємства [3].

Вище перелічені чинники є загальними і притаманні всім підприємствам не залежно від форм власності та галузі виробництва. Проте, є інші фактори, які теж суттєво впливають на рівень економічної безпеки підприємства але не пов'язані з безпосередньою виробничою діяльністю. Вони пов'язані з поведінкою окремих людей, їх мораллю, духовністю.

Отже, система чинників впливає на рівень економічної безпеки підприємства. Своєчасне їх урахування дає підприємству стабільно функціонувати. Водночас, як показав аналіз досліджень щодо управління економічною безпекою підприємств, значимість чинників впливу різна і вона змінюється з часом.

Список використаної літератури

1. Арєф'єва О. В. Особливості формування економічного потенціалу підприємств із позицій економічної безпеки / О. В. Арєф'єва, С. Г. Мізюк, М. Д. Ращєпкін // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. - 2018. - Вип. 22(1). - С. 5-9. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2018_22%281%29__3.
2. Хринюк О.С. Система забезпечення економічної безпеки підприємства: основні елементи / О.С. Хринюк, М.Р. Корчовна // Ефективна економіка №3, 2015р.
3. Кургузенкова Л.А. Економічна безпека підприємства: сутність та чинники формування її відповідного рівня /Л.А. Кургузенкова // Економіка і суспільство №1, 2015.

Борценко В.Ф., магістр

Кудрич І.О., магістр

Науковий керівник: Каличева Н.Є., д.е.н., доцент

професор кафедри економіки та управління виробничим і комерційним бізнесом

Український державний університет залізничного транспорту

kalychева_natash@ukr.net

РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВА: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ЧИННИКИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ

Сучасне суспільство складається з системи інститутів, які являють собою складну сукупність економічних, політичних та правових відносин, що забезпечують цілісність економічної системи. Нинішній розвиток підприємства пов'язаний зі значними кризовими явищами в економічній та політичній сферах суспільного розвитку, що призводить до необхідності динамічного забезпечення

адаптивності системи управління за пріоритетними напрямками [1]. Це потребує формування нових підходів до формування моделі розвитку та вибору стратегії.

На даний час виділяють наступні моделі промислової політики, які забезпечують розвиток економічного середовища [2]:

- дирижистська модель – «жорстка», або вертикальна, модель;
- ліберальна модель – «м'яка», або горизонтальна, модель.

В основу «жорсткої» політики покладено курс створення та розвитку пріоритетних галузей економіки. Державні органи формують довгострокову стратегію зростання, що базується на бюджетному субсидуванні та кредитуванні підприємств пріоритетних галузей, механізмах непрямого субсидування підприємств, протекціонізму у зовнішній торгівлі тощо. Взаємопов'язаність суб'єктів господарського комплексу забезпечує ланцюговий розвиток сполучених галузей на основі використання досягнень галузей-лідерів та формування економіки нового типу.

Суттю ліберальної «м'якої» політики є створення умов для зростання конкурентоспроможності та підтримки інвестиційних проєктів, що дозволяють підвищувати рівень ефективності вітчизняних виробників. Дана модель орієнтована на формування спільних для всіх галузей можливостей розвитку. Галузеві пропорції, проблеми перетоку капіталу (міжсекторального, міжрегіонального) та багато інших проблем мають вирішуватися завдяки регулюванню попиту та пропозиції на ринку, що призводить до усунення необхідності обирати пріоритетні напрями розвитку економічної системи. Їх «обирає» сам ринок, але недосконалість ринкового механізму може призвести у довготривалій перспективі до появи дисбалансу соціально-економічного розвитку, відставання в інноваційній, технологічній та інших сферах економіки.

На основі моделі промислової політики в країні підприємства змушені обирати відповідні стратегії розвитку [3]. Так, серед конструктивних стратегій, які варто використати для розвитку економічної системи, виділяють адаптивні, оптимізаційні та прогресивні.

Головним завданням адаптивних стратегій є орієнтація на модернізацію та оновлення відповідно до сучасних запитів ринку. Ці стратегії є «наздоганяючими», спрямованими та залучення наявного світового досвіду ведення господарської діяльності та запровадженням його у своїй країні.

Оптимізаційні стратегії забезпечують перехід від «наздоганяючого» розвитку до інноваційного, що передбачає виготовлення власної наукоємної продукції, застосування вискоєфективних технологій, підвищення конкурентоспроможності. Формування цих стратегій вимагає поширення інтеграційних процесів у сфері бізнесу, науки та держави для організації науково-дослідної роботи та реалізації її результатів у виробничому процесі.

Прогресивні стратегії мають на меті випередити наявний розвиток шляхом створення власних технологій та новацій, які можуть бути конкурентоспроможними не лише на вітчизняному, а й світовому рівні.

Для сучасного підприємства найкращим варіантом є застосування оптимізаційних та прогресивних стратегій. Це дозволить забезпечити його ефективний розвиток [4].

Також, з метою гармонізації результатів комплексного економічного аналізу діяльності підприємства проводиться оцінка його діяльності з метою узагальнення висновків щодо якісних і кількісних характеристик суб'єкта господарювання та процесу управління ним.

Оцінка потенціалу підприємства, в якій зацікавлені інвестори, держава, постачальники, акціонери, кредитори тощо, необхідна для:

- формування вартості цінних паперів;
- підвищення рівня ефективності управління;
- визначення вартості підприємства для продажу;
- розробки стратегічного плану розвитку;
- реструктуризації;
- визначення кредитоспроможності;
- вкладення інвестицій;
- обґрунтування управлінських рішень;
- інше.

Для оцінки потенціалу підприємства необхідна значна кількість показників, в основу яких має бути покладена фактична динаміка та теоретичні передумови розвитку. Поєднання показників забезпечує визначення доцільності оцінювання та комплексному визначенню сильних і слабких сторін суб'єкта господарювання [5]. Ще під час оцінки необхідно враховувати синергію, котра може утворитися при взаємодії наявних потенціалів підприємства задля досягнення конкретного результату.

Інституційні трансформації, якими характеризується сучасне суспільство, впливають на процеси забезпечення ефективного розвитку підприємства. Тож, з метою утримання на ринку підприємство змушене, в межах визначених політичною та економічною ситуацією країни, формувати відповідні стратегії розвитку, оцінювати наявний потенціал для формування ефективних напрямів розвитку.

Список використаної літератури

1. Каличева Н.Є., Чорнобровка І.В. Обґрунтування підходів щодо державного регулювання економічних систем. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2021/2022. № 76-77. С. 12-17.
2. Дикань В. Л., Корінь М. В. Державне регулювання промислового розвитку України. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2018. №. 61. С. 9-19.
3. Калініченко Л. Л. Інноваційна модель розвитку України в умовах євроінтеграційних процесів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2016. Вип. 6. Ч. 1. С. 139-143.
4. Дикань В. Л., Обруч Г. В. Формування бізнес-моделі збалансованого розвитку підприємств в умовах цифровізації економіки. *Адаптивне управління: теорія і практика. Серія «Економіка»*. 2021. Вип. 11 (22). URL: <https://amtp.org.ua/index.php/journal2/article/view/406/350>.
5. Каличева Н. Є., Бохан С. Є. Напрями забезпечення ефективного розвитку промислових підприємств в сучасних умовах. *Науковий огляд*. 2017. Вип. 5 (37). С. 5 – 15.

Вінниченко О.В., к.е.н., доцент
доцент кафедри фінансів, обліку та безпеки бізнесу
 Харківський національний університет міського
 господарства імені О.М. Бекетова
 viavi1974@gmail.com

СУТНІСТЬ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКУ, АНАЛІЗ ІСНУЮЧИХ ПІДХОДІВ

Стабільна робота банківської системи безпосередньо залежить від фінансової стійкості окремих банків, що входять до складу цієї системи.

Діяльність банків пов'язана також із загальним станом національної економіки, що призводить до коливань між попитом та пропозицією на банківські послуги, впливу різноманітних ризиків та конкуренції. Довіра з боку клієнтів, партнерів та інвесторів до банківських установ визначається та формується головним чином в залежності від фінансової стійкості та його стабільного розвитку.

Фінансова стійкість банку, як економічна категорія в науковій літературі тлумачиться неоднозначно. Аналіз літературних джерел, присвячених банківській діяльності загалом, та питанням антикризового управління комерційними банками зокрема, вказує на практику спільного використання економічних категорій “надійність”, “стійкість”, “стабільність”, а також визначення однієї категорії через іншу. Проте кожна з них характеризує особливий бік досягнення безпеки банку та успішності його діяльності, хоча вони є близькими за змістом. Термін „фінансова стійкість”, доволі часто інтерпретується в залежності від контексту, від того які аналітичні методи використовуються та від рівня систем, які розглядаються. Характерною рисою такого підходу є відсутність суворої обґрунтованості та чіткості визначень, що в більшості випадків може привести та стає основною причиною зміни понять і невизначеності категорії.